

memorandum 2010

**Aanbevelingen
van het Kinderrechtencommissariaat en
de Délégué général aux droits de l'enfant**

een rechtspositie voor minderjarigen

Minderjarigen zijn in het Belgisch recht rechtsbekwaam, maar niet handelingsbekwaam: ze hebben rechten, maar kunnen die zelden zelfstandig uitoefenen. Rechten van minderjarigen zijn niet samenhangend en consequent geregeld, wat tot rechtsonzekerheid leidt.

spreekrecht

Aanbevelingen:

- * Het spreekrecht van minderjarigen garanderen met een duidelijke en eenvormige wetgeving.
- * Een algemene oproepingsplicht invoeren vanaf minimaal 12 jaar (analoog met de jeugdrechtbank).
- * Het informeren van minderjarigen over het spreekrecht in procedures die hen aanbelangen verplichten.
- * Rechters zouden het spreekrecht moeten toepassen in alle procedures die de minderjarige aanbelangen wanneer die daar zelf om vraagt.
- * Magistraten opleiden in het voeren van gesprekken met minderjarigen met aandacht voor de aangegeven context waarin dit moet gebeuren en voor de modaliteiten.

jeugdadvocaten

Aanbevelingen:

- * De aanstelling, erkenning en permanente vorming van jeugdadvocaten specifiek regelen.
- * Een jeugdadvocaat ambtshalve aanstellen in elke procedure die de minderjarige aanbelangt.
- * Een multidisciplinaire vorming en permanente bijscholing verplicht maken.
- * De titel van jeugdadvocaat beschermen.
- * Jeugdadvocaten voor hun rechtsbijstand vergoeden door deze te integreren in het systeem van kosteloze rechtsbijstand.
- * Een juridische eerstelijnsdienstverlening voor minderjarigen uitbouwen.

rechtsingang

Minderjarigen hebben geen toegang tot de rechter. Ze kunnen zelf geen procedure inleiden als hun wettige vertegenwoordigers dat niet doen. De bestaande mogelijkheden zoals de aanstelling van een voogd ad hoc of een optreden van het parket volstaan niet in situaties waar schendingen van rechten moeten worden aangeklaagd, daar de minderjarige nog steeds overgeleverd is aan de goodwill van volwassenen.

Aanbevelingen:

- * Minderjarigen de mogelijkheid geven tot autonome rechtsingang bij verzuim van hun wettige vertegenwoordiger.
- * Minderjarigen hierbij bijstand geven van een jeugdadvocaat.

een rechtspositie voor minderjarigen

familierechtbank

Familiale geschillen liggen momenteel verspreid over verschillende rechtsmachten: vrederechters, rechtbank van eerste aanleg, jeugd- of kortgeding- rechtbank. Dit leidt tot bevoegdheidsconflicten en incoherenties tussen gerechtelijke beslissingen. Dit maakt het zeer moeilijk voor de rechtzoekende.

Aanbevelingen:

- * De dienstverlening verbeteren door de oprichting van een "familierechtbank", een afdeling van de rechtbank van eerste aanleg waarin alle rechterlijke bevoegdheden met betrekking tot de familiale geschillen en jeugdproblematiek ondergebracht zullen worden.
- * Voorkeur geven aan verzoening en bemiddeling bij familiale geschillen.
- * Een specifieke opleiding voor magistraten binnen de familierechtbank garanderen.
- * De rechtspositie van het kind binnen de context van de familierechtbank versterken (zie spreekrecht, rechtsingang en jeugdadvocaten).

kinderen en echtscheiding

Ongeveer 1 op 4 minderjarigen maakt thuis een scheiding mee. Jaar na jaar staan vragen en klachten over scheiding bij de kinderombudsdiensten op nummer 1. De wetgeving laat nog veel pijnpunten van kinderen liggen.

bemiddeling

Een gerechtelijke tussenkomst in een scheidingstraject zou niet de eerste maar de allerlaatste stap moeten zijn. Rechtszaken zorgen er aan sich voor dat mensen tegenover mekaar in het verweer gaan.

Aanbevelingen:

- * Verplichte kennismaking met bemiddeling waarbij ook de mening van het kind aan bod kan komen.

dwang

Wanneer de omgangsregeling tussen een kind en een ouder niet wordt gerespecteerd, is het nog steeds mogelijk om dit af te dwingen.

Aanbevelingen:

- * De gedwongen uitvoering afschaffen. Dwang, onder welke vorm dan ook, is nooit in het belang van de minderjarige.

financiële implicaties

Onbetaalde alimentaties veroorzaken en versterken conflicten. Kinderen zijn steeds de eerste slachtoffers. Om die reden kan SECAL/DAVO (dienst voor alimentatieclaims) achterstallig onderhoudsgeld opeisen en/of voorschotten betalen. In 2008 werden slechts 30.000 dossiers behandeld, terwijl er 150.000 tot 170.000 gezinnen geconfronteerd worden met het probleem.

Aanbevelingen:

- * Informatie verspreiden over het bestaan van de SECAL/DAVO.
- * De inkomensbeperking (plafond) tot het bekomen van voorschotten wegwerken.
- * De administratieve stappen vereenvoudigen door het aanleggen van een nationaal register dat rechtstreeks toegankelijk is voor SECAL/DAVO.
- * Samenwerking organiseren tussen landen wanneer de schuldenaar in het buitenland verblijft.

gezondheid en welzijn

geestelijke gezondheidszorg

Er bestaat in ons land een onvoldoende gedifferentieerd hulpaanbod voor minderjarigen waardoor kinderen en jongeren de gepaste hulp niet of te laat ontvangen.

Soms belanden minderjarigen met psychiatrische problemen in gesloten instellingen, samen met jonge delinquenten. Ze krijgen niet de correcte hulp, noch therapie. Anderen – vooral dan kinderen en jongeren uit kansarme gezinnen – worden te snel geplaatst en vaak blijkt het moeilijk om er weer uit te geraken.

Aanbevelingen:

- * Het aantal en de capaciteit van de gespecialiseerde zorgcentra voor kinderen verhogen.
- * Het aanbod gelijkmatig over het hele grondgebied verspreiden.

Minderjarigen die zelf psychologische hulp zoeken worden hierin gehinderd wanneer psychologen na het eerste consult de toestemming van de ouders eisen voor verdere behandeling. Huisartsen daarentegen staan een zekere autonomie toe aan minderjarigen door te verwijzen naar de Wet betreffende de Rechten van de Patiënt uit 2002.

Aanbevelingen:

- * De Wet betreffende de Rechten van de Patiënt uit 2002 toepassen op alle professionele zorgverleners.

medicalisering

De voorbije jaren stellen we een onrustwekkende toename van het gebruik van medicatie door kinderen en jongeren vast. Het Kinderrechtencommissariaat is uiteraard niet a priori tegen medicatiegebruik door kinderen en jongeren, maar stelt zich wel vragen bij het reduceren van kinderen tot een 'symptoom' dat behandeld wordt met de juiste medicatie.

Aanbevelingen:

- * Een transparanter en sterker gecontroleerd beleid rond het medicatiegebruik van kinderen en jongeren.
- * Het beleid vormgeven vanuit een multidisciplinair perspectief.

drempel huisarts verlagen

De drempel om naar de huisarts te stappen is te hoog als jongeren zonder medeweten van de ouders de hulp van een arts nodig hebben. Als jongeren omwille van schaamte of vrees het doktersbezoek blijven uitstellen, lopen ze het risico te laat te komen voor een eenvoudige medische behandeling. Het is zinvol de drempel van de huisarts voor jongeren zo laag mogelijk te houden.

Aanbevelingen:

- * Een automatische toepassing van het recht op derdebetalersregeling bij ambulante medische zorg voor kinderen en jongeren van 0 tot 25 jaar die als persoon ten laste via ouder(s) verzekerd zijn.

gezondheid en welzijn

geweld

Aanbevelingen:

- * In het Burgerlijk Wetboek duidelijk stellen dat elk kind recht heeft op een opvoeding die z'n persoon respecteert en nooit mag worden blootgesteld aan enige vorm van fysiek of psychologisch geweld.
- * Dringend werk maken van een uitgebreid en nationaal actieplan ter bestrijding van misbruik en verwaarlozing.

kinderen in een gezin met een precair inkomen

België behoort tot de groep van rijkste landen in de wereld. De vaststellingen op basis van SILC-2005 geven echter aan dat in 2004 18,6% van alle Belgische kinderen in gezinnen leefden met een beschikbaar inkomen onder de monetaire EU-SILC- armoedegrens. Het armoedebeleid richt zich zelden tot kinderen maar heeft vooral aandacht voor de bestrijding van financiële armoede en tewerkstelling van volwassenen. Andere aspecten van materiële deprivatie, zoals toegang tot basisdiensten evenals vraagstukken in verband met discriminatie en uitsluiting die van invloed zijn op het gevoel van eigenwaarde en psychologische ontwikkeling van kinderen moeten dus mede centraal komen te staan.

Armoedebestrijding vereist aldus een cross- sectoraal doelgericht beleid dat aan de hand van duidelijke en diverse indicatoren opgevolgd (monitoring) en geëvalueerd wordt.

Aanbevelingen:

- * Meer onderzoek naar de omvang, beleving en impact van kinderen in armoede opdat inzichten ingang krijgen in beleidsaanbevelingen.
- * Een op kinderen gericht meetbaar armoedebeleid met een cross- sectorale aanpak in samenwerking met de gemeenschappen.

Een aantal concrete maatregelen:

- * Een automatische toepassing van het recht op derdebetalersregeling bij ambulante medische zorg voor kinderen en jongeren van 0 tot 25 jaar die als persoon ten laste via ouder(s) verzekerd zijn.
- * Sensibilisering rond medische zorg voor jongeren; omdat iedereen recht heeft op toegankelijke gezondheidszorg.
- * Het leefloon moet verder aangevuld kunnen worden in functie van het aantal kinderen ten laste (gezinsmodulering).

Specifiek naar kinderen in armoede, vragen we:

- * Automatisch toekennen en verhogen van kinderbijslagen die minimumkosten dekken.
- * Een procedure rond een collectieve schuldregeling die voor kinderen concrete garanties voorziet rond hun recht op een menswaardig bestaan en hun recht op ontwikkeling.

asiel

niet-begeleide minderjarigen

Een niet-begeleide minderjarige is kwetsbaar en leeft vaak al te lang in onzekerheid. Opvang en hulp zijn niet aangepast aan zijn specifieke noden. Het voogdijsysteem voor de niet-begeleide minderjarigen is onvoldoende kwalitatief uitgewerkt. Sommige voogden werken in dienstverband, anderen vrijwillig. Ook het aantal niet-begeleide minderjarigen verschilt sterk van voogd tot voogd, er is dus een groot risico dat de kwaliteit van de begeleiding daardoor ook sterk varieert.

Aanbevelingen:

- * Het voogdijsysteem kwalitatief verder uitbouwen.
- * Multidisciplinaire screening van de opvang- en hulpbehoeften van deze jongeren.
- * Een samenwerkingsprotocol tussen de federale overheid en de gemeenschappen voor de opvang van deze minderjarigen organiseren.
- * Het statuut en de verblijfsregeling van de niet-begeleide minderjarige bij wet vastleggen.

vage regularisatieprocedures

Elk regularisatiebeleid moet rekening houden met de aanwezigheid van kinderen en de duur van hun verblijf in België. In juli 2009 bereikte de regering een akkoord over de regularisatiecriteria. Schoolgaande kinderen en een duurzame lokale verankering zijn belangrijke regularisatiecriteria, maar de staatssecretaris voor Migratie- en Asielbeleid blijft wel elke aanvraag individueel beoordelen.

Aanbevelingen:

- * Regularisatieaanvragen door een onafhankelijke commissie laten beoordelen.

geen opsluiting van minderjarigen in gesloten centra

De voorbije jaren zijn er behoorlijk wat inspanningen geleverd om de opsluiting van kinderen te vermijden. Kinderen gaan niet meer naar de gesloten centra. Samen met hun ouders worden ze naar terugkeerwoningen gebracht.

Aanbevelingen:

- * Initiatieven (blijven) ondersteunen die de opsluiting van kinderen vermijden.

fedasil

Omwille van plaatsgebrek in het Fedasil netwerk worden heel wat gezinnen op dit ogenblik opgevangen in transitcentra (hotels, noodonthaalcentra) of, als er geen plaats meer is in de hotels, blijven ze gewoon op straat. Het aantal kinderen dat te lijden heeft onder zo'n vernederende behandeling neemt natuurlijk toe, naarmate er steeds meer asielzoekers aankomen.

Aanbevelingen:

- * De opvang in hotels op korte termijn wegwerken.

kinderen in conflict met de wet

uithandengeving

De wet op de jeugdbescherming werd in 2006 hervormd. De uit-handen-gegeven minderjarigen worden nu veroordeeld door een specifieke kamer van de jeugdrechtbank, samengesteld uit magistraten met een opleiding jeugdrecht. De aanpassing van de procedure verandert echter niets aan het feit dat deze minderjarigen nog steeds berecht worden krachtens het strafrecht voor volwassenen.

Aanbevelingen:

- * De uithandengeving afschaffen.
- * Een volwaardig jeugdsanctierecht uitwerken met rechtswaarborgen en pedagogisch verantwoorde straffen voor alle minderjarigen.
- * Jongeren enkel opsluiten voor de kortst mogelijke duur in menswaardige omstandigheden.

psychiatrische diensten

Jonge delinquenten met psychiatrische problemen worden opgesloten zonder aangepaste hulp.

Aanbevelingen:

- * Voldoende jeugdpsychiatrische diensten voor jonge delinquenten installeren.

rechtspositie van minderjarigen in detentie

Jongeren opgesloten in jeugdgevangenissen, gemeenschapsinstellingen en forensische kinderpsychiatrie hebben een zeer zwakke rechtspositie. Afhankelijk van de voorziening waarin de jongeren terechtkomen is er een eigen regeling of zelfs helemaal geen. Dit leidt tot een ongelijke behandeling van minderjarigen en een gebrek aan rechtszekerheid.

Aanbevelingen:

- * Een samenhangend en duidelijk rechtsstatuut voor minderjarigen in detentie wettelijk verankeren, en dit in overleg met de gemeenschappen.

overlast

Er zijn vandaag duidelijk signalen van een verminderde tolerantie ten aanzien van de aanwezigheid van kinderen en jongeren in de publieke ruimte.

Aanbevelingen:

- * Ga uiterst voorzichtig om met samscholingsverbod, overlasttaks en andere administratieve sancties. Jongerengedrag niet te snel kwalificeren onder het vage begrip 'overlast'.

coördinatie

De ingewikkelde Belgische institutionele context (federale staat, gemeenschappen, gewesten) met z'n gedeelde bevoegdheden maakt een goede coördinatie van het kinderrechtenbeleid er niet makkelijker op. Er zijn tal van oude of nieuwe mechanismen die rechtstreeks of onrechtstreeks bijdragen tot een betere coördinatie en toezicht op het kinderrechtenbeleid. Toch zijn er grote verschillen tussen de bevoegdheidsniveaus. Zo hebben we in de Vlaamse regio de Kindeffectrapportage en de coördinerende minister Kinderrechten. In de Franstalige en Duitstalige regio's ontbreken deze mechanismen.

Aanbevelingen:

- * Een coördinerend minister Kinderrechten aanstellen op federaal niveau. Deze verantwoordelijkheid geven aan de eerste minister.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel

Tel: 02/552 98 00
Fax: 02/ 552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be
<http://www.kinderrechten.be>

Délégué général aux droits de l'enfant

Rue des Poissonniers 11 – 13 Bte 5
1000 Bruxelles

Tel.: 02/223 36 99
Fax.: 02/223 36 46

dgde@cfwb.be
<http://www.dgde.cfwb.be>

